

Cano, relect. de Pœnit., p. 5, § *Tertio etiam*, et nonnulli alii Thomistæ quos infra referam. Hujus sententiæ fuit Henric., quodlib. 4, q. 11, circa finem, ubi expresse dicit posse hominem, non solum in statu naturæ integræ, sed etiam in statu naturæ corruptæ, diligere Deum dilectione naturali benevolentis et super omnia.

4. *Eisdem accedit Scotus.* — Scotus etiam multis in locis eandem docet sententiam. Nam in 1, d. 17, q. 1 et 2, supponit actum charitatis esse naturalem quoad substantiam, et posse fieri a sola voluntate tanquam a principio activo proximo cum generali concursu, quamvis non possit sic fieri cum quadam speciali perfectione quam habet ab habitu charitatis, de quo postea dicitur libro sequenti. Et quamvis verum sit ibi non excludere verbis expressis speciale auxilium (quomodo illum excusare voluit Vega, lib. 6 in Trident., cap. 28, et quæst. 10 de Justific.), nihilominus aperte sentit fieri a sola voluntate ut principio proximo, nam excludit omne principium proximum coagens cum voluntate, præter habitum: et plane docet illum actum esse naturalem in substantia sua, et in 2, d. 28, in resolutione quæstionis sentit præceptum illud, *Diliges Dominum Deum tuum*, posse impleri per liberum arbitrium, quamvis non sine gratia, quæ consequatur ad illam dilectionem tanquam ad proximam dispositionem, non vero tanquam principium ipsius dilectionis. Sed illo etiam loco non excludit expresse auxilium speciale. Verumtamen si titulus quæstionis et intentio ejus attente consideretur, aperte loquitur de libero arbitrio propriis tantum viribus operante. Et in 4, d. 14, q. 2, § *De secundo principali*, in simili quæstione, de dispositione ad gratiam habitualem et remissionem peccati, dicit fieri *ex naturalibus cum communi influenza*. Quod ægre exponitur de communi influenza gratiæ, quæ est per auxilium speciale; tum quia nunquam talem sensum indicavit; tum quia tunc non recte diceretur actus fieri ex naturalibus, nam potius fit ex gratuitis. Ac denique quodlib. 17, § *De tertio*, juncto § *Contra conclusionem*, dicit dilectionem naturalem, et charitativam Dei non differre specie in substantia sua, et naturalem vult fieri per vires naturales, quamvis de charitativa, ut talis est, fateatur non posse fieri sine influxu habitus. Quo sensu dicit, in principio illius quodlibet, non posse voluntatem efficere actum perfectissimum circa ultimum finem ex se, seu per solam naturam, ut in libro sequenti latius tractabimus.

5. *In eadem parte asserenda excedunt alii.* — Et in hac sequuntur Scotum Gabriel, in 3, d. 27, art. 3, dub. 2, proposit. 1, quam in 3 et 4 in sensu dicto satis declarat. Idem Aliaco, ibi; et Almains., q. 1, dub. 2, proposit. 1, et tract. 2 Moral., c. 9; et Ant. Andr. 2, d. 28, q. 1. Qui auctores excedunt, tum quia non solum admittunt naturalem Dei dilectionem super omnia fieri posse ab homine peccatore, sed etiam quia idem censent de dilectione charitatis Dei, ut est auctor gratiæ, quoad substantiam ejus; et præterea censent talem dilectionem per naturam factam, esse sufficientem dispositionem ad gratiam. Quæ omnia quam sint falsa, in libris sequentibus videbimus. Nunc solum ex his auctoribus referimus quod ad præsens punctum pertinet. Et cum illis citatur Major, in 2, dist. 1, q. 5, dub. 3, in fine; sed nihil ibi invenio, nec sententia illa consonat cum doctrina ejusdem Major, 2, d. 28, q. 1.

6. *Pro eadem faciunt Durandus et alii.* — Præterea tenent eandem sententiam Durand. in 3, d. 29, q. 2, n. 13 et sequentibus, distinguens duplicem dilectionem amicitis et super omnia erga Deum, naturalem et supernaturalem; et dicens priorem esse ex præcepto naturali, ac proinde fieri posse ab homine lapsa ex solis naturalibus juxta generalem regulam quam posuerat in 2, d. 28, q. 4; et in 1, d. 17, q. 2, ad 1 et 2, dicit charitatis habitum non esse necessarium ad substantiam actus dilectionis Dei, sed ad meritum de condigno; dixerat autem in argumento *Sed contra*, n. 4, omnem actum qui fit sine gratia et charitate esse mere naturalem, quod postea non reprobatur, sed admittit. In eadem sententia esse videtur Marsil., in 2, q. 18, art. 2, in confirmatione secundæ conclusionis, ubi de Philosophis ait potuisse ratione naturali cognoscere Deum esse super omnia diligendum, et huic cognitioni voluntatem etiam absque gratia conformare: nisi forte de sola habituali gratia loquatur, juxta ea quæ ex alio loco statim referemus. Thomas etiam de Argentina, in 3, d. 29, q. 1, a. 2, dub. ult., docet quidem dari posse dilectionem Dei naturalem amicitis super omnia, ad quam non sit necessaria charitas; nunquam tamen satis declarat an fieri possit sine auxilio gratiæ, præsertim ab homine lapsa; in hoc tamen sensu procedere videtur. Multo vero clarius et liberius id docet Adam. in 1, d. 1, q. 10, ad argum. contra 1 concl.; imo addit illam dilectionem naturalem esse ejusdem speciei cum dilectione charitatis, li-

cet non sit ita perfecta. In quo sensit cum Scoto et aliis supra citatis, et antea id docuit Altisiod. supra, c. 6.

7. *Quibus fundamentis nitatur.* — Fundamenta denique horum auctorum sunt quæ in principio tetigimus, et quæ præcedenti capite, ad probandam dilectionem naturalem, allata sunt. Nam semel admissa possibili dilectione naturali, consequi necessario putant etiam homini lapsa esse possibilem. Addi tandem potest hanc sententiam nullo modo favere errori Pelagii, si secludamus ea quæ Scotus, Gabriel, et alii addere videntur de sufficienti dispositione ad gratiam et remissionem peccati, vel de merito talis dilectionis, vel de identitate specifica hujus naturalis dilectionis et infusæ charitatis, de quibus postea dicemus. His (inquam) seclusis, longe abest hæc opinio ab errore Pelagii. Nam Concilia ipsa quæ definiunt ad diligendum Deum esse necessariam gratiam, non simpliciter loquuntur, sed cum illo addito, *Sicut oportet*, ut sæpe ex Concilio Arausicano et Tridentino notavimus, quod videntur apposuisse ut ab hac opinione Theologorum abstraherent; sentiunt ergo illam nihil habere commune cum errore Pelagii. Quod si ita est, cum videatur ratione urgenti probari, videtur probabilior judicanda. Idemque argumentum ex Bulla Pii V et Gregorii XIII sumi potest.

CAPUT XXXIII.

REFERTUR ET FUNDATUR OPINIO NEGANS POSSE HOMINEM LAPSUM DILIGERE SUPER OMNIA DEUM, UT AUCTOREM NATURÆ, SINE AUXILIO GRATIÆ.

1. *Opinio tuta negans.* — Nihilominus secura et sana sententia est, quæ negat hominem in statu naturæ lapsæ posse, absque auxilio gratiæ, diligere super omnia Deum ut auctorem naturæ, illa nimirum dilectione qua posset diligere in natura integra sine speciali auxilio. Ita docet D. Thom., dicta quæst. 109, artic. 3, et sequuntur ibi Cajetan., Conrad., Medin., Valent., et alii recentiores. Eandemque opinionem se defendere profitetur Soto in locis allegatis. Tenuit etiam Vega, quæst. 10 de Justif., 10, d. 1; latius Bellarm., lib. 6 de Grat. et lib. arb., cap. 7 et 8. Et ex antiquis, Bonav. 2, d. 3, art. 1, q. 3 ad 1; Ægid. 2, dist. 28, quæst. 1, art. 4, dub. ult. litterali in solutionibus argumentorum; et ibi Richard., art. 1, q. 1; Abulens., in c. 19 Matth.; inclinatur etiam Marsil. in 1, q. 20, art. 3, concl. 5

tota, quatenus de philosophis dicit potuisse ex auxilio gratuito Deum super omnia amare, ubi videtur auxilium illud ut necessarium postulare, licet non satis declaret.

2. *Quibus testimoniis alii utantur pro hac sententia.* — Ad confirmandam autem hanc sententiam afferuntur varia Scripturæ, et Conciliorum, et Patrum testimonia, in quibus dilectio Dei dicitur esse donum ejus, et idem quod charitas. Dicitur item dilectio esse plenitudo legis, etiam naturalis, ut constat Roman. 13; impletio autem legis naturalis est donum Dei, nec esse potest sine gratia, ut supra vidimus; ergo et dilectio est donum gratiæ Dei. Unde Augustinus, Fulgentius, Prosper, et alii Augustini sectatores damnant dicentes dilectionem Dei posse esse ex nobis, et non ex Deo, ut patet per August., de Grat. et lib. arb., c. 18; 12 de Civit., cap. 9, et lib. 21, cap. 16; 4 contra Julian., cap. 3; tract. 102 in Joan. Loquuntur autem Augustinus et alii Patres de hominibus in hoc statu naturæ lapsæ viventibus, et ideo in hoc puncto habent majorem vim hæc testimonia.

3. *Infrima sunt in præsentia.* — Sed revera hoc genus probationis est infirmum in præsentia; tum quia omnia illa testimonia reduci debent ad sensum Conciliorum Arausicani et Tridentini, in quibus additur illa particula *sicut oportet*, qua omnia illa testimonia enervantur, quia dilectio naturalis, quantumvis sit efficax et super omnia, non est sicut oportet. Et sæpe ostensum est Scripturam et Patres loqui, in prædictis locis, de dilectione Dei perfecta, et quæ sit super omnia simpliciter et in omni ordine. Unde loquuntur de actu dilectionis quo possit homo justificari, seu præparari ut justitiam consequatur, ut expresse dixit Concilium Tridentinum cum Arausicano. Item loquuntur de dilectione quæ implet totam legem Christi vel Dei, quæ non tantum includit præcepta naturalia, sed etiam supernaturalia, ad quæ dilectio naturalis non extenditur; et ideo dicebamus supra, esse secundum quid super omnia; dilectionem autem infusam esse simpliciter super omnia, quia omnia complectitur. Unde non refert quod dilectio dicatur esse plenitudo legis etiam naturalis; tum quia dilectio infusa illam etiam implet, licet non solam; tum etiam quia implet illam non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum fructuosum ad vitam æternam, quomodo etiam loquuntur Patres de impletione legis et bonis operibus, ut supra visum est. Adde quod Patres non tantum de amore hominis lapsi, sed

etiam de amore Angelorum et Adami ita loquuntur; in illis autem non possunt intelligi nisi de amore charitatis, ut supra notatum est: ergo signum est eodem modo de nobis loqui.

4. *Alvar. lib. 6 de Aux., disp. 51, num. 7, pro eneruatis testimoniis occurrit inefficaciter.* — Instant vero aliqui quia Pelagius, quando dixit dilectionem super omnia Dei haberi posse ex viribus naturæ, de dilectione naturali loquebatur, nunquam enim dixit dilectionem supernaturalem, aut quæ elicitur ab habitu infuso, posse fieri per naturam, quia hoc neque a Patribus refertur, neque cadere potest in mente alicujus: loquebatur ergo de dilectione naturali, et in hoc improbat a Conciliis et Patribus: ergo de eadem dilectione naturali Patres loquuntur. Respondetur facile Pelagium directe errasse circa dilectionem, quæ in re est supernaturalis, existimavit enim illam esse omnino naturalem, et ideo illam soli libero tribuit arbitrio, et in hoc damnari a Patribus, qui proinde loquuntur de dilectione supernaturali. Declaratur hoc, nam Pelagius asseruit, ad amandum Deum, etiam sicut oportet ad salutem, sufficere vires liberi arbitrii, ac proinde dilectionem illam esse naturalem. Patres autem definiunt ad diligendum Deum, sicut oportet ad salutem, esse necessariam gratiam, in quo etiam docent illam dilectionem esse supernaturalem; ergo in ipsa damnatione Pelagii de dilectione supernaturali loquuntur, nam dilectio sicut oportet supernaturalis est. Vel aliter, dicebat Pelagius dilectionem illam Dei, quæ est charitas, quæ in cordibus diffunditur per Spiritum Sanctum, esse naturalem, quia nullam credebatur esse supernaturalem; ergo in re ipsa asserebat dilectionem infusam, ac proinde supernaturalem, fieri viribus naturæ, nesciens quidem quid diceret. Et ita convincitur a Patribus non posse illam dilectionem fieri viribus naturæ, id est, esse naturalem, si quidem infunditur nobis a Deo per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis; loquuntur ergo de dilectione charitatis et supernaturali. Omissa ergo auctoritate, rationibus agendum est quæ vel simpliciter ex natura rei, vel ex aliis principiis fidei procedant.

5. *Rationes etiam nonnullæ parum firmæ excluduntur.* — Quidam ergo rationem sumunt ex eo quod talis amor esset actus pietatis, qui non potest fieri sine gratia: item ex eo quod talis dilectio disponderet ad gratiam, vel proxime, vel saltem remote, quia qui sic diligeret Deum, profecto quodammodo obligaret

illum, saltem ex gratitudine, ut illi daret dona gratiæ, et hoc est esse dispositionem saltem remotam ad justitiam; sed hæ rationes sæpius refutatae sunt. Nam prior vel æquiuocationem committit, vel coincidit cum posteriori; jam enim supra dixi actum pietatis ad quem dicitur esse necessaria gratia, non denominari a particulari virtute pietatis ad Deum, quæ est religio, cujus actus potest etiam esse naturalis, et interdum fieri absque gratia; sed denominari a pietate prout dicitur de Religione Christiana in fide fundata, seu prout significat quidquid ad veram sanctitatem et justitiam coram Deo pertinet. Unde si dilectio naturalis Dei super omnia dicatur actus pietatis priori modo, parum refert; negatur enim consequentia; si vero sumatur posteriori modo, negatur assumptum, quod est idem cum fundamento posterioris rationis. Unde ad illam negatur sequela, talis enim dilectio nec proxime disponit ad gratiam habitualem, quia non convertit perfecte animum ad Deum ut supernaturalem finem, nec includit voluntatem servandi omnia præcepta etiam supernaturalia: neque etiam disponit remote ad eandem gratiam, quia ad nullam gratiam actualem disponit proxime, nec illam meretur etiam de congruo, quia est ordinis inferioris, et nullo modo elevat hominem ad superiorem finem. Nec Deus tenetur propter illum actum tale præmium retribuere, nec titulo gratitudinis quæ in Deo locum non habet, ut in proleg. 4, cap. 2, dixi, nec titulo justitiæ aut fidelitatis, quia illud non promisit, nec ex congruenti providentia, quia hæc potius postulat ut operi naturali retributio ejusdem ordinis respondeat, non vero ut supernaturalis ordo in tali homine inchoetur. Accedit quod si illæ rationes essent validæ, etiam in Angelo in principio suæ creationis, et in homine in natura integra locum haberent, quia etiam illi indiguerunt gratia ad opera pietatis, et licet non indigerent dispositione ad remissionem peccati, potuissent tamen disponi per talem dilectionem ad auxilia primæ gratiæ recipienda, quod æque falsum est in illis ac in nobis.

6. *Alia quoque ratio non admittitur.* — Alia ratio afferri solet, quæ supra tacta est, scilicet, quia homo lapsus, est aversus a Deo et conversus ad bonum commutabile; ergo non potest suis viribus elicere actum dilectionis super omnia, alias vel maneret simul aversus et conversus, vel per illum actum tolleretur aversio et culpa. Sed hæc ratio ex una parte non

est universalis, quia saltem sequitur hominem lapsum jam justificatum posse postea diligere Deum super omnia solis viribus liberi arbitrii, sine auxilio gratiæ, quod tamen falsum est, juxta hanc sententiam quam tractamus, quæ simpliciter loquitur de homine lapso viatore, in quocumque statu sit, sive in peccato, sive in gratia, ut ex sequentibus patebit. Aliunde vero illa ratio nimium probaret, si valida esset. Sequeretur enim peccatorem, etiam per auxilium gratiæ actualis, non posse elicere actum hunc dilectionis naturalis super omnia, nam idem inconveniens sequitur, scilicet, vel manere simul aversum et conversum, vel per talem actum statim remitti peccatum, quod dici non potest. Item sequitur animam separatam pueri decedentis sine baptismo, non posse diligere Deum ut auctorem naturæ super omnia, quod esse falsum infra ostendam. Et sequela facile patet eodem modo, quia est in peccato, et consequenter aversa a Deo; ergo non potest suis viribus converti, alias vel viribus suis justificabitur, vel simul erit conversa et aversa. Unde dicendum est, quomocumque contingat, peccatorem habere talem actum, per illum quidem non justificari, nec tolli maculam culpæ ullo modo, et ita, non obstante illa actuali et physica aversione, manere habitualement et moralem aversionem, quia illa conversio est imperfecta et diminuta, et neque est per se sufficiens ad tollendam moralem seu habitualement aversionem peccati, neque illam meretur ullo modo, nec Deus illam promisit sic diligenti. Et patet a simili, nam qui peccavit accipiendum alienum, conversus manet ad bonum commutabile; et nihilominus potest postea actu naturali averti ab illo bono creato et nihilominus moraliter manet semper conversus, donec remittatur peccatum. Denique illa ratio non declaratur quomodo vires liberi arbitrii ad eliciendum illum actum diminutæ sint per peccatum, quia sola macula culpæ illas non minuit, ut in primo libro ostensum est.

7. *Ratio D. Thomæ.* — Aliam ergo rationem reddit D. Thomas, dicto art. 3, quia in natura lapsa appetitus rationalis sequitur bonum privatum propter corruptionem naturæ; ergo non potest diligere Deum super omnia propter se ipsum, nisi prius sanetur per gratiam. Quæ conclusio probari potest, quia natura infirma prodire non potest in actionem perfectissimam nisi prius sanetur; dilectio autem Dei est perfectissima actio. Ex quo discursu videtur probari gratiam habitualement esse necessariam ad

hanc dilectionem in natura lapsa, quia natura non sanatur, nisi per hanc gratiam, et ita concedunt aliqui; sed oppositum probatum est et statim iterum dicitur. Unde melius respondetur negando sequelam, quia licet sanitas corruptæ naturæ perfecte fiat per gratiam habitualement, quæ delet culpam, nihilominus sanitas inchoata, quæ vires reficiat, seu defectum virium suppleat, potest dari per solum actuale auxilium sine habitu gratiæ, quia habitus per se parum aut nihil juvat ad naturales actus; ergo de hac sanitate ad summum procedit ratio, et ita illam tacite interpretantur Richard. supra, et Conrad. in dict. art. 3. Aliud vero obstare videtur efficaciam hujus rationis, nam licet natura lapsa propensa sit ad bonum privatum ratione appetitus sensitivi, nihilominus per liberum arbitrium non semper appetit illud bonum, sed potest conformari dictamini rationis naturalis. Sic enim potest homo lapsus restituere alienum per solam arbitrii libertatem, etiamsi illud non pertineat ad bonum privatum, id est proprium, nec sit secundum propensionem appetitus, sed illo potius repugnante. Ergo idem dici poterit de dilectione Dei; illa ergo ratio, licet ostendat illum actum esse difficilem in natura lapsa, non tamen esse impossibilem per arbitrii libertatem; præsertim quia brevi tempore fieri potest, et transire; hæc autem modo non repugnat naturam ægram efficere actum perfectum per facultatem, quæ, non obstante ægritudine, in se integra mansit, solumque facta est impotens ad usum ejus perfectum ratione aliquorum impedimentorum quæ non semper occurrunt.

8. *Magis accepta ratio ex qua præcedens convalescit.* — Denique ratio magis recepta in hoc puncto, et quæ præcedentem magis explicat, est, quia dilectio Dei super omnia in unoquoque ordine includit observationem omnium præceptorum illius ordinis; ergo dilectio super omnia Dei, ut finis naturæ, est plenitudo totius legis naturalis et omnium præceptorum Decalogi, prout ad ordinem naturæ præcise spectant, juxta illud Pauli ad Rom. 13: *Non occides, non adulterabis, non furtum facies, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum*, quod a fortiori verum est de dilectione Dei; ostendimus autem supra non posse hominem lapsum sine auxilio gratiæ servare totam legem naturalem; ergo multo minus poterit Deum super omnia diligere, quia in hoc eminentiori modo observantia totius legis naturalis continetur. Et confirmatur, quia amor super omnia vincit omnia peccata mortalia, vel

in effectu, si occurrant quando ipse durat, vel in affectu, quia includit propositum de se efficax vitandi omne id quod tali amori est contrarium: at vero impossibile est homini lapsu vincere omnia peccata legi naturæ contraria sine speciali gratiæ auxilio, ut supra ostensum est; ergo impossibile etiam illi est suis viribus habere dilectionem Dei victricem omnium talium peccatorum, vel in effectu, vel etiam in affectu, per propositum efficax cavendi illa, quia non potest homo efficaciter et naturaliter proponere id, quod est sibi naturaliter impossibile. Et declaratur amplius, quia dictum est supra non posse hominem lapsu vincere tentationem gravissimam sine auxilio gratiæ; ergo nec potest sine gratiæ auxilio habere propositum efficax vincendi similem tentationem: ergo multo minus potest diligere Deum super omnia, nam amor Dei includit non solum propositum vincendi unam vel alteram, sed etiam absolute vincendi omnes tentationes repugnantes tali amori, imo et vitandi perpetuo omnes occasiones et voluptates quæ possunt hominem inducere in similem tentationem, eumve in morali periculo peccandi mortaliter constituere.

CAPUT XXXIV.

EXPONITUR AC DEFENDITUR MENS D. THOMÆ DE AUXILIO GRATIÆ NECESSARIO AD DILECTIONEM DEI IN STATU LAPSE NATURE.

1. *Difficile dubium contra ultimam rationem superioris capituli.* — Ex fundamentis hujus sententiæ, sola ultima ratio est probabilissima, eamque maxime intendit D. Thom. in dicto art. 3, juncto art. 8, et ita videtur eum exponere Cajetan., dicto art. 3; Soto, lib. 1 de Natur. et Grat., c. 22; et illa utuntur alii moderni Thomistæ. Sed adhuc non quiescit mens, quia licet ratio illa recte probet non posse hominem lapsu suis viribus esse ita constantem et perseverantem in hac dilectione, quin aliquando contra illam peccet, non tamen probat non posse hominem pro brevi tempore, vel pro aliquo momento exercere talem actum, qui sit absolutus proposito et affectu, quamvis postea non sit futurus efficax in effectu. Accedit quod tentatio vel difficultas gravis quæ possit talem actum impedire, nec semper actu occurrit in præsentem, ut est per se manifestum, quia sæpe potest aliquis, quando nulla tentatione pulsatur, de Deo cogitare et se ad Deum diligendum excitare; nec possibilis tentatio

gravis aut difficultas, futura in perseverantia illius amoris, cogitatur explicite, quoties ille amor exercetur, nulla enim ratione hoc est necessarium, quia, ut supra dicebam, non est necesse facere explicite comparisonem, sed solum absolute velle placere Deo in omnibus propter bonitatem suam. Ex quo resultat ratio sæpe a nobis facta, quia actus hic secundum se naturalis est, ut in præcedenti capite dictum est: ergo in ratione et voluntate hominis lapsi est tota virtus per se necessaria ad eliciendum hunc actum cum concursu generali Dei, quia naturalis virtus potentiarum non est diminuta per peccatum, ut supra etiam dictum est. At vero impedimenta quæ possent hanc virtutem impedire, ne efficiat talem actum, non semper occurrunt, ut ostensum est: ergo non semper est impossibilis talis actus: ergo potest aliquando elici ab homine lapsu ex solis naturalibus, sine auxilio gratiæ. Confirmatur, quia ut amor sit super omnia, satis est quod, quamdiu durat, faciat servare omnia præcepta; sed homo potest servare omnia præcepta naturalia pro aliquo brevi tempore sine auxilio gratiæ: ergo pro eodem poterit habere talem actum dilectionis.

2. *Prima sententia: rationem D. Thomæ intelligi de amore super omnia perfecto, quod proxima difficultas solum convincit, non autem de imperfecto.* — Prædicta tamen sententia per imperfectum amorem non debet intelligere carentem supernaturalitate. — Propter hanc difficultatem, nonnulli Theologi, etiam ex discipulis D. Thomæ, concedunt posse hominem lapsu diligere aliquo modo super omnia Deum ut finem naturæ, suis naturalibus viribus, quamvis amor ille semper sit imperfectus et inefficax, quamdiu ab auxilio speciali non procedit, et ita D. Thomam interpretantur de amore super omnia perfecto et efficaci, ne illi contradicere videantur. Ut autem non reducatu controversia ad sola verba, oportet distinguere de qua perfectione vel imperfectione actus sit sermo: jam enim supponimus omnem amorem Dei mere naturalem, quantumcumque in suo ordine super omnia et efficax sit, simpliciter esse imperfectum comparisonem facta ad amorem charitatis; non possunt ergo dicti auctores loqui de hac imperfectione. Sic enim etiam homo in statu integræ naturæ et Angeli non potuerunt diligere Deum super omnia, nisi imperfecto amore: oportet ergo ut loquantur de imperfectione opposita perfectioni quam hic amor intra suum ordinem habere potest. Verumtamen etiam intra illum ordi-

nem potest actus multipliciter esse imperfectus, et a perfecto distingui.

3. *Nec item carentem absoluto proposito.* — Primo enim dici potest amor imperfectus, quia non habetur per actum absolutum, *Volo* placere Deo in omnibus, sed per actum conditionatum seu simplicem affectum, *Vellem*. Et hoc modo vix est qui dubitet posse hominem lapsu amare Deum affectu inefficaci, seu conditionato, desiderando placere ei super omnia, ut expresse tradunt Medina et alii infra referendi. Nec invenio aliquem contradicentem, præter unum, P. Vasquez, cui jam satis responsum est. Sed hic amor non potest dici super omnia, quia una ex conditionibus, ad amorem super omnia requisitis, est ut voluntas toto suo affectu feratur in Deum, præferendo illum rebus omnibus amicitiae ejus repugnantibus; qui autem solum conditionate vellet placere Deo, eo ipso non amat illum, præferendo illum omnibus, nam aliquid subtrahit, ratione cujus conditionem apponit. Unde quoad hoc applicari potest vulgaris objectio, quod is qui tantum vellet, sed de præsentem non vult placere Deo in omnibus, eo ipso non amat Deum super omnia, non quia nullum affectum habeat ad Deum, nam revera cupit et desiderat ipsum amorem Dei super omnia, non tamen exercet illum, licet exerceat alium imperfectum ad Deum et amorem ejus.

4. *Nisi tantum illo quod extenditur ad vitanda venialia.* — Secundo, dici potest amor super omnia imperfectus quoad extensionem aliquam ex parte objecti. Sic enim Cajetanus, dicto articulo, amorem Dei super omnia distinguit: unum esse dicit quo amans tantum refert in Deum omnia referibilia in ipsum; alium, quo simpliciter omnia in Deum refert; inter quos ponit discrimen, quod prior consistere potest simul cum aliqua actuali culpa, saltem veniali, licet non cum mortali; posterior vero utramque omnino expellit, quia nulla culpa est referibilis in Deum. Unde prior amor imperfectus dici potest respectu secundi ex parte objecti, quia non refert in Deum omnia simpliciter, seu non vult Deo placere in omnibus, sed cum quadam limitatione, scilicet in omnibus sine quibus non potest amicitia subsistere, non vero excludit omnia quibus potest amicitia tepescere, vel augmentum ejus retardari. Proprius autem diceretur, priorem amorem tantum referre in Deum omnia, quæ ex necessitate simpliciter (ut sic dicam) referenda sunt in ipsum, ut amicitia possit subsistere: posterior autem amor absolute refert in Deum

omnia, quia in omnibus, etiam minimis, cupit placere Deo. Et ita, quantum in se, vult ut nihil fiat ab homine quod non sit referibile in ipsum, quod tamen prior amor permittit.

5. Hac ergo distinctione posita, quæ optima est, et in amore etiam charitatis locum habet, dicere quis potest hominem in natura lapsa posse diligere Deum auctorem naturæ super omnia, et propriis viribus, priori amore imperfecto, propter rationem supra positam; non tamen posteriori amore perfecto, quia in homine lapsu non potest esse amor qui excludat omnia peccata venialia. In quo servatur differentia inter hominem integrum et lapsu, nam homo integer, cum facile posset omnia peccata venialia vitare pro sua libertate, pro eadem poterat posteriori modo perfecto auctorem naturæ diligere. Nec videtur Cajetanus ab hac sententia alienus, sic enim inquit: *Licet homo in statu naturæ corruptæ, quantum est ex sufficientia sua, possit ex puris naturalibus diligere Deum super omnia referibilia in ipsum, quæ tunc sunt in sua potestate, ut ratio probat, non tamen potest diligere Deum super omnia simpliciter, quia non potest non peccare, utique saltem venialiter; hunc enim sensum postulat ille discursus et modus, quo solvit rationem dubitandi a se positam, scilicet, quod homo in hoc statu potest ex suis naturalibus cognoscere Deum ut super omnia diligendum, tanquam auctorem et finem naturæ, et ideo potest etiam suis viribus per dilectionem huic cognitioni se conformare. Ipse autem respondet concedendo illationem solum cum illo addito, ut possit homo diligere Deum super omnia referibilia in ipsum, de quo amore dixerat repugnare cuicumque peccato mortali, quia cum illo amore Dei non potest aliqua creatura amari ut ultimus finis. Ergo cum dicit alium amorem, quem vocat super omnia simpliciter, non posse haberi ab homine lapsu pro vires naturales, quia non potest vitare omne peccatum, necesse est ut id dicat ratione venialium, alioqui nec discursus subsistit, nec consentaneæ loquitur. Nec mirum est quod Cajetanus hic admittat priorem amorem super omnia in homine lapsu, cum id ex professo doceat in opusculis, ut allegavi.*

6. *Prædicta tamen expositio non est ad mentem D. Thomæ.* — Hæc vero sententia, cujuscumque sit, non est ad mentem D. Thomæ, nec vera, nec sibi constans. Probatur primo, quia D. Thomas eam dilectionem naturalem Dei super omnia, quam negat posse fieri ab homine lapsu non sanato per gratiam, conce-